

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องผู้หญิงของซีโมน เดอ โบวัวร์

โดยทั่วไปแล้วแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงหรืออาจจะเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ด้านสตรีนิยม (Feminist Theory) มีรากฐานที่กำเนิดมาจากกระแสความคิดเรื่องความไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างหญิงและชาย อันนำไปสู่การเลือกปฏิบัติแบ่งแยกระหว่างทั้ง 2 เพศ ทำให้สถานภาพของฝ่ายหญิงตกอยู่ในฐานะ "เบื้องล่าง" เป็นรองจากฝ่ายชายเสมอในความคิดของคนทั่วไป ทั้งยังก่อให้เกิดการกีดกันระหว่างเพศ รวมไปถึงการกดขี่ ทารุณผู้หญิงในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถพบเห็นได้เสมอมา นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นจึงเกิดแนวความคิดด้านเฟมินิสต์ขึ้น เพื่อที่จะอธิบายได้ถึงปัญหาการกดขี่ผู้หญิงว่ามีสาเหตุมาจากที่ใด และก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของผู้หญิงและการปลดปล่อยสถานภาพของผู้หญิง โดยแนวคิดนี้จะทำให้เข้าใจถึงบทบาทระหว่างเพศ เกิดความกระจ่างในการเข้าใจถึงปัญหาของผู้หญิง ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดแนวทางที่จะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศที่ดำรงอยู่ในสังคม

เนื่องจากแนวคิดด้านเฟมินิสต์นี้มีรากฐานมาจากทางด้านปรัชญา รวมกับแนวความคิดอีกหลาย ๆ แขนง ประกอบกับการผสมผสานประสบการณ์ของนักคิดในแต่ละกลุ่มเอง ทำให้แนวคิดแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ คือ

1. แนวคิดด้านอิสระนิยม (Liberal Feminism)
2. แนวคิดด้านสังคมนิยมหรือมาร์กซิส (Marxist Feminism)
3. แนวคิดด้าน Radical Feminism
4. แนวคิดด้าน Psychoanalytic Feminism
5. แนวคิดด้าน Existentialist Feminism

สำหรับซีโมน เดอ โบวัวร์ นั้นเธอจัดเป็นทั้งนักคิดและนักปรัชญา ตามลัทธิอัตถิภาวนิยม หรือ Existentialism ดังนั้นแนวคิดเรื่องผู้หญิงของเธอจึงจัดอยู่ในกลุ่ม Existentialism ด้วย

ลัทธิอัตถิภาวนิยม หรือ Existentialism นี้ เป็นแนวคิดที่เน้นเสรีภาพของมนุษย์ และเรียกร้องให้มนุษย์ "แสวงหาความเป็นตนเอง" โดยการเลือกที่เลือกเป็นโดยอิสระ และมนุษย์ ต้องยินดีรับผิดชอบต่อการเลือกของตนเองด้วย (วิทย์ วิศทเวทย์ 2530 : 5)

ซีโมน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) มีชื่อเต็มว่า Simone Lucie Emerstine Marie Bertard de Beauvoir เกิดเมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1908 ณ กรุงปารีส ในฐานะนักปรัชญาคนสำคัญของฝรั่งเศส และนักคิดเรื่องผู้หญิง เธอได้เสนอแนวทางเรื่องผู้หญิง รวมถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสถานภาพที่เธอวิเคราะห์ไว้ ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดของเธอ คือ "เพศที่สอง" (The Second Sex) เป็นหนังสือที่เป็นแนวคิดที่สังเคราะห์มาจากประสบการณ์ชีวิตความเป็นผู้หญิงของซีโมนเอง ในฐานะผู้หญิงที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดคนหนึ่ง และในฐานะนักเรียนแนว Existentialist หญิงที่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีอิสระโดยไม่มีพันธนาการของสังคม และสามารถบรรลุเป้าหมายของชีวิตที่เธอเป็นผู้กำหนดเองได้อย่างงดงาม (อมรศิริ สันหส์สุริตกุล : 2534 : 188)

นอกจากหนังสือเรื่อง "เพศที่สอง" แล้ว ซีโมน เดอ โบวัวร์ ยังมีงานเขียนชิ้นสำคัญ ๆ อีกหลายต่อหลายเล่ม อาทิเช่น Les Mandarins (1954) L'invitee (1943) และ Les belles images (1966) ฯลฯ ล้วนแต่สอดแทรกความคิดด้านความไม่เท่าเทียมกัน รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำกันระหว่างหญิงและชาย สิ่งที่ซีโมน เดอ โบวัวร์ มั่นคงมาโดยตลอดก็คือ การปฏิเสธเงื่อนไขทางสังคมเกี่ยวกับความเป็นหญิงและเป็นชาย

ในปี 1949 ซีโมนเสนอความคิดของเธอไว้ว่า "คนเราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง หากแต่กลายเป็นผู้หญิง" (One is not born, but rather becomes, a woman) ซีโมนยังย้ำว่า เหตุที่เราให้การอบรมเลี้ยงดูและปฏิบัติต่อเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายต่างกันนั้น มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดสภาพแห่งความเป็นหญิง การออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม โดยการแบ่งแยกว่าเป็นผู้หญิงต้องทำตามแบบของผู้หญิง ซึ่งตรงกันข้ามกับแบบของผู้ชาย วิธีปฏิบัติเหล่านี้เองที่หล่อหลอมให้ความแตกต่างนั้น ยิ่งรากลึกลงไป นอกเหนือไปจากความแตกต่างทางสรีระธรรมชาติอันมีอยู่เดิม

จากทั้งงานเขียนและบทความหลาย ๆ เรื่องของเธอนั้น ซีโมนได้กล่าวถึง "ความเป็นผู้หญิง" ในหลายรูปแบบ ซึ่งพอจะแบ่งเป็น

1. ความเป็นผู้หญิงสมัยเก่า เป็นลักษณะความเป็นผู้หญิงที่ผู้หญิงคิดว่าควรจะเป็น มีความเป็นแบบฉบับของผู้หญิงที่มีความคิดอยู่ในกรอบ มีลักษณะของความเป็นฝ่ายรับหรือผู้ถูกกระทำ (passive) มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายรุก หรือผู้กระทำ (active) ซีโมน เดอ โบว์วัวร์ กล่าวถึงความเป็นผู้หญิงแบบนี้ว่า "ยอมจำนนต่อชะตาชีวิตของตนเอง โดยไม่พยายามต่อสู้แต่อย่างใด... ผู้หญิงจึงถูกเอาเปรียบ และเธอก็ยอมรับการเสียเปรียบนี้โดยอ้างว่าเป็นความรัก" (อ้างถึงใน อมรศิริ สันต์สุรติกุล 2534 : 68)

2. ความเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะผสมระหว่างเก่าและใหม่ เป็นลักษณะของผู้หญิงที่มีความคิดค่อนข้างสมัยใหม่ แต่ก็ยังมีกรอบของการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามที่สังคมกำหนด โดยไม่กล้าที่จะแสดงออกมากนัก ความเป็นผู้หญิงลักษณะดังกล่าวนี้เป็น "ผู้หญิงที่ปรารถนาจะเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่าง แต่ก็ไม่ได้แสดงเจตนาที่จะปกป้องและไม่ยืนหยัดในเอกลักษณ์ของตัวเอง แต่กลับยอมรับสภาพเดิมของตนเอง" ความมีลักษณะผสมทั้ง 2 อย่าง นั้น ทำให้ผู้หญิงเริ่มมีลักษณะโต้แย้งหรือต่อรอง แม้ว่าจะไม่ชัดเจนนักก็ตาม

3. ความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ ความเป็นผู้หญิงที่กล้าเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ผู้หญิงสมัยใหม่นี้มีอิสระในการดำเนินชีวิตด้วยการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่โมนกล่าวว่่า ผู้หญิงสมัยใหม่จะปลดปล่อยสมองให้เป็นอิสระจากการเอา رأดเอาเปรียบจากผู้ชาย และจากพันธนาการของค่านิยมเดิม ๆ ในสังคม ไปสู่ความเป็นตัวเอง อันเป็นการเปิดจิตสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน เป็นพลังในการสร้างสรรค์คุณค่าในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน

โดยพื้นฐานแล้ว ผู้หญิงสมัยใหม่นั้นมีลักษณะ ความคิด ค่านิยม และทัศนคติที่เป็นตัวของตัวเอง ค่อนข้างเปิดกว้างและเป็นอิสระ โดยพอจะแบ่งลักษณะความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ได้เป็นประเภทต่อไปนี้

1. ความคิด ค่านิยมและทัศนคติที่มีต่อตนเอง
2. ความคิด ค่านิยมและทัศนคติที่มีต่อความรักความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชาย
3. ความคิด ค่านิยมและทัศนคติที่มีต่อสังคม

1. ความคิด ค่านิยม และทัศนคติที่มีต่อตนเอง

- 1.1 มีความเป็นอิสระเสรีภาพในการเลือกที่จะมีจะเป็นสิ่งใด ๆ ตามที่ตนปรารถนา ตามความสามารถของตน
- 1.2 มีความคิดในการต่อสู้ชีวิต โดยไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรมของตนเอง
- 1.3 มีความกล้าแสดงออกในความรู้สึกของตนเอง เช่น กล้าปฏิเสธสิ่งต่างๆ ที่ตนเองไม่ต้องการ ไม่อยากเป็น หรืออยากมี

2. ความคิด ค่านิยม และทัศนคติที่มีต่อความรักความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย

- 2.1 ความรักที่เป็นพันธนาการ เป็นเครื่องผูกมัด ทำให้ไม่มีอิสระ
- 2.2 ความรักที่เป็นความเสมอภาค เป็นความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ
- 2.3 ความรักที่เป็นความมีเสรีภาพ เป็นอิสระต่อกัน ไม่ยอมให้ความรักมาเป็นเครื่องผูกมัดแต่ละฝ่าย

3. ความคิด ค่านิยม และทัศนคติที่มีต่อสังคม

- 3.1 สังคมควรจะยอมรับสถานภาพของผู้หญิงที่เปลี่ยนไป
- 3.2 สังคมควรจะให้อิสระ เสรีภาพต่อผู้หญิง
- 3.3 สังคมที่ดีต้องไม่ใช่สังคมที่กดขี่ เอาเปรียบผู้หญิง

แนวคิดเรื่องการสร้างภาพความเป็นผู้หญิงผ่านสื่อ

Michele Mattelart (1985) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนว่า "ในบรรดาสื่อต่าง ๆ ที่ล้อมรอบตัวเราอยู่ในสังคมนั้น ล้วนมีอิทธิพลต่อภาพของผู้หญิงในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้หญิงในยุคสมัยใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจและการเมืองในระบอบทุนนิยม ที่มีการส่งเสริมให้สินค้าต่าง ๆ เพิ่มขีดความสามารถในการผลิต ทำให้สื่อต้องมีการสร้างภาพในการโฆษณาสินค้าต่างๆ ให้ดึงดูดใจผู้บริโภคมากขึ้น

ตัวอย่างของ การสร้างภาพผู้หญิงนั้น Mattelart ได้ให้ความเห็นว่า สมัยก่อนภาพของผู้หญิงในสื่อต่าง ๆ นั้น ค่อนข้างเป็นลักษณะอยู่ในโลกส่วนตัว (private status) เช่น เป็นแม่ เป็นภรรยา โดยลักษณะดังกล่าว ทำให้มองว่าสิ่งนั้น เป็นธรรมชาติของผู้หญิง ที่จะต้องมีลักษณะเช่นนั้นอยู่ตลอดเวลา หากแต่ใน

สมัยปัจจุบัน สื่อได้เพิ่มลักษณะของความเป็นตัวแทนของสาธารณะ (public representative) ที่เปิดลักษณะของผู้หญิงที่ไม่จำกัดอยู่แค่ เพียงความเป็นแม่และภรรยา เช่น ภาพของผู้หญิงทำงาน (working woman) อันเป็นลักษณะของผู้หญิงสมัยใหม่ เป็นต้น

เช่นเดียวกับลักษณะความเป็นผู้หญิงที่เป็นแบบฉบับ (stereotype) ที่มีความอ่อนแอ เหมือนเด็ก ๆ ที่ต้องการพ่อกอดปกป้องคุ้มครองได้ถูกแทนที่โดยลักษณะความแข็งแกร่งคล้ายผู้ชายที่มีอำนาจพึ่งพาตนเองได้ และความเป็นหญิงดูจะมีสถานะที่มั่นคงมากขึ้น Mattelart เห็นว่า ภาพของผู้หญิงในสื่อต่างๆ นั้น มีทั้งลักษณะที่เป็นการสะท้อนภาพจริง (reality) และ เป็นภาพที่ถูกจินตนาการขึ้น (imaginary) โดยที่ภาพของผู้หญิงเหล่านี้ จะมีลักษณะที่เป็นภาพอุดมคติ (ideal type) เช่น ภาพของแม่บ้านในสมัยใหม่ต้องมีอุปกรณ์ทำครัวทันสมัย ที่คอยอำนวยความสะดวกให้ (Modern housewife is no longer a cook - she is a can-opener)

ในฐานะสื่อสารมวลชนเป็นสื่อที่มีหน้าที่สะท้อน สิ่งที่มีอยู่ในสังคมให้คนในสังคมได้รับรู้ร่วมกัน หากสภาพสังคมเป็นอย่างไร หน้าที่ของสื่อที่ดีก็คือ การเป็นกระจกเงาเพื่อที่จะสะท้อนภาพนั้น ๆ ออกมาอย่างเที่ยงตรงไม่บิดเบือน

แต่ในความเป็นจริงแล้ว สื่อมวลชนมีสัมพันธ์ภาพแบบ 2 ทาง กับสังคมและความเป็นจริง นั่นก็คือ

1. สื่อมวลชนกับการสะท้อนสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่
2. สื่อมวลชนกับการสร้างภาพแห่งความเป็นจริงของสังคมขึ้นมาใหม่

ดังนั้น การที่สื่อมวลชนเลือกจะเสนอเนื้อหาอะไร และการให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ก็เท่ากับเป็นการสร้างภาพความเป็นจริงนั้น ๆ ให้กับสังคมด้วย

เช่นเดียวกับภาพความเป็นผู้หญิง ที่นำเสนอในสื่อมวลชน หากสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่คัดเลือก ตอกย้าค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับผู้หญิง เสนอภาพความเป็นผู้หญิงเป็นอย่างไร ก็อาจจะก่อให้เกิดการสร้างมติสาธารณะ อันมีผลกระทบต่อผู้หญิงในทุกด้าน รวมทั้งภาพผู้หญิงมีต่อตนเอง

แนวคิดด้านความเป็นสมัยใหม่ (Modernity)

ในยุคปัจจุบัน ลักษณะความเป็นสมัยใหม่หรือความทันสมัยนั้น มีอยู่ทั้งในแง่วัตถุต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าตามยุคเทคโนโลยี และทั้งยังมีความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งต่าง ๆ อีกหลายชนิด รวมไปถึงระบบองค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคม อาทิเช่น ระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระบบการศึกษา หรือสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันครอบครัว โดยความเป็นสมัยใหม่นี้อาจจะสะท้อนออกมาในรูปแบบความคิด การแสดงออก การแต่งกาย ของปัจเจกบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นการยอมรับในหมู่คนส่วนใหญ่ที่ถือว่าดี และนำไปปฏิบัติตาม

Robert Ward และ Samuel Huntington (1990) ได้กล่าวรวมถึงความเป็นสมัยใหม่ในหลายๆด้าน ซึ่งอาจพอกล่าวได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ความเป็นสมัยใหม่ในระดับสถาบันสังคม Ward และ Huntington ได้กล่าวถึงลักษณะความเป็นสมัยใหม่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองว่า การนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ และนำพลังงานต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการกระจายแรงงาน มีตลาดการค้ากลางที่เป็นอิสระรวมถึงระบบการหมุนเวียนเงินตราหลายๆ ทางเช่นนี้ ถือเป็นลักษณะของความทันสมัยทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ

สำหรับในด้านการเมืองแล้ว การที่กลุ่มบุคคลทั่วไปหรือกลุ่มประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น อำนาจการปกครองจะมีลักษณะแผ่กระจายออกไปในกลุ่มคนหลายพวก ทำให้หลายฝ่ายมีส่วนในการจัดตั้งองค์การทางการเมืองขึ้น โดยในการปกครองในแบบดังกล่าว การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งให้อิสระกับประชาชนในการเลือกจัดสรรอำนาจที่มาจากประชาชนนั้น จะมีลักษณะที่แสดงความเป็นสมัยใหม่ได้ชัดเจนที่สุด

2. ความเป็นสมัยใหม่ในระดับส่วนบุคคล Ward และ Huntington ได้กล่าวถึงลักษณะความเป็นสมัยใหม่ที่ปรากฏในบุคคลทั่วไปว่า บุคคลที่ควรจะได้ถือว่า มีลักษณะของบุคคลสมัยใหม่ ควรจะมีลักษณะที่แสดงออกดังต่อไปนี้

2.1. เป็นผู้ที่พร้อมจะยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต (Openness to new experience) บุคคลที่มีความเป็นสมัยใหม่ต้องมีความพร้อมในการรับเอาประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิต ซึ่งจะต่างกับผู้ที่มีแนวคิดแบบเก่าซึ่งจะค่อนข้างปิดตัวเอง ไม่ยอมรับในความคิดหรือการกระทำใหม่ๆ นอกจากนี้บุคคลที่ยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ นี้ จะค่อนข้างมีความพร้อมในการตอบสนองให้กับโอกาสต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ได้เป็นมาตรฐานที่ดีขึ้น

2.2 เป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสังคมได้อย่างมีเหตุผล (Readiness for Social Change) มีความรู้เท่าทันในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนรอบๆ ตัว หรือในเรื่องเกี่ยวกับตนเอง บุคคลสมัยใหม่พร้อมจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อาทิเช่น การพัฒนาด้านสังคมการเมือง การเปิดโอกาสให้กับผู้หญิงในการทำงาน หรือสัมพันธ์ภาพระหว่างวัยที่แตกต่างกัน โดยบุคคลสมัยใหม่จะสามารถยอมรับในสิ่งต่างๆ ที่ดำเนินไปตามวิถีทางใหม่ได้อย่างมีความสุข

2.3 เป็นผู้ที่มีความคิดอิสระและมีหัวก้าวหน้า (The Growth of Opinion) มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมองไปข้างหน้าให้ไกลกว่าสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ทั้งยังสามารถเปิดใจให้กว้างที่จะมีโลกทัศน์ใหม่ ๆ บุคคลสมัยใหม่ตระหนักดีว่า ในสังคมเราข้อมมีทัศนคติและความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป ไม่มีบุคคลใดจะคิดได้เหมือนกันตลอดเวลา ดังนั้น จึงควรต้องยอมรับความคิดคนอื่น ๆ ด้วย โดยไม่ปฏิเสธทัศนคติของผู้อื่น หากแต่ต้องยอมรับฟังและมองเห็นคุณค่าในทัศนคตินั้น ๆ

2.4 เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการติดตามเหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอกสังคมตนเอง (Being energetic in acquiring facts and information) บุคคลสมัยใหม่ควรจะมี ความสนใจคอยติดตามข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต

2.5 เป็นผู้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพปัจจุบัน และอนาคต (The Readiness for the present and the future) บุคคลสมัยใหม่ควรมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า ทั้งยังมีความมั่นคงในสิ่งที่บุคคลเชื่อว่า จะมีประโยชน์ต่อตนเอง

2.6 เป็นผู้ที่เชื่อในประสิทธิภาพของตนเอง (Efficacy) มีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายแห่งความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ไม่เป็นผู้ถูกรองงำโดยความเชื่อของบุคคลอื่นๆ หรือความเชื่อในโชคชะตาใด ๆ ซึ่งความมั่นใจนี้จะแสดงออกมาให้เห็นได้ในรูปแบบของการพึ่งพาตนเอง การดำเนินชีวิต การตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ และการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลต่าง ๆ ที่จะสามารถทำให้สังคมที่เป็นอยู่พัฒนาขึ้นได้อย่างเป็นระบบ

2.7 เป็นผู้ที่มีการวางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้า (Planning for future) เพื่อให้มีความพร้อมในการดำเนินชีวิต บุคคลสมัยใหม่จะต้องมีการเตรียมพร้อมวางแผนชีวิตไว้ในระยะยาว (Long - term planning) ทั้งในเรื่องเกี่ยวกับสังคมภายนอก (public affairs) และ ทั้งในเรื่องชีวิตส่วนตัว (private personal life)

2.8 เป็นผู้ที่มีความเชื่อว่าคุณสมบัติสามารถกำหนดและแก้ไขสิ่งต่างๆ ได้ (Calculability and Trust) บุคคลผู้มีความสมัยใหม่มักจะมีความศรัทธาในความสามารถของมนุษย์เชื่อว่า โลกนี้สามารถกำหนดได้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ด้วยกันเอง ชีวิตไม่อาจถูกกำหนดได้ด้วย โชคกลาง โชคชะตา หรือแม้แต่สภาพที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ความคิดและความตั้งใจของมนุษย์ต่างหากที่สามารถกำหนดให้ชีวิตดำเนินไปตามที่ตนเองปรารถนา

2.9 เป็นผู้ที่เชื่อในคุณค่าของการพัฒนา ทางวัตถุ และ ความคิด (The Valuing of technical Skill) โลกสามารถพัฒนาไปได้พร้อมๆ กับการพัฒนาสร้างสรรค์ทางวัตถุต่าง ๆ บุคคลสมัยใหม่จะยอมรับพัฒนาการใหม่ทางวัตถุว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ถ้านำมาใช้ในการดำเนินชีวิตให้ถูกวิธี รวมไปถึงการมีพัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ โดยการทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.10 เป็นผู้ที่นำเอาความคิดใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้กับชีวิตของตนเอง (Aspirations, educational and occupational) บุคคลผู้เป็นสมัยใหม่จะมีความสนใจในการศึกษาหาความรู้ ตามหลักเหตุผลและผลโดยเชื่อว่าการศึกษานั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้การดำรงชีวิตดำเนินไปได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามความต้องการและความสามารถของตนเอง มิใช่เกิดจากความต้องการของผู้อื่น นอกจากนี้ยังสามารถนำเอาประสบการณ์ที่เคยผ่านมา เข้ามาประยุกต์ใช้กับชีวิตตนเองได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล และใช้ชีวิตได้อย่างคุ้มค่า

2.11 เป็นผู้ที่มีความเคารพและยอมรับในศักดิ์ศรี ของตนเอง และของผู้อื่น (Awareness of and respect for the dignity of others) ความแตกต่างของแต่ละบุคคลนั้นเป็นลักษณะเฉพาะตัว บุคคลสมัยใหม่จึงต้องสามารถยอมรับและเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นเป็น แม้ว่าจะมีความแตกต่างไปจากตนเองก็ตามทั้งยังต้องให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่น และในขณะที่เดียวกันตนเองก็ต้องรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ด้วย

2.12 เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิต และมองโลกในแง่ดี (Understanding life and optimism) บุคคลสมัยใหม่มักจะเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี มีความเข้าใจชีวิตว่าเป็นไปอย่างไร และมักปฏิบัติตามเหตุผลตามขั้นตอนนั้นๆ มากกว่าที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

และเมื่องานวิจัยครั้งนี้ ต้องการค้นหาลักษณะภาพความเป็นสมัยใหม่ของผู้หญิง ดังนั้นการนำเอาแนวคิดด้านความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) มาเป็นกรอบในการวิจัย จะทำให้ได้ทราบถึงลักษณะของความเป็นสมัยใหม่ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ว่าในปัจจุบันมีการนำเสนอลักษณะความคิดของผู้หญิงสมัยใหม่ไปในลักษณะ และ ทิศทางใดบ้าง

โดยผู้วิจัยจะนำเอาลักษณะความเป็นบุคคลสมัยใหม่ทั้ง 12 ประการมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาของบทเพลงไทยสมัยนิยม โดยศึกษาจากตัวเนื้อหาของเพลง (lyrics) ว่ามีความสอดคล้องกับลักษณะความเป็นบุคคลสมัยใหม่มากน้อยเพียงใด และมีการนำเสนอลักษณะความคิดของผู้หญิง โดยสอดคล้องกับลักษณะความเป็นสมัยใหม่ในทิศทางและรูปแบบใดมากที่สุด

แนวคิดเชิงสัญวิทยา (Semiology)

เฟร์ดินานด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ได้อธิบายถึงคำว่า Semiology ไว้ว่า Semeion มาจากภาษากรีก ซึ่งเป็น "รากศัพท์ของคำว่า Sign ดังนั้น Semiology จึงเป็นศาสตร์อันแสดงความเกี่ยวข้องกับหลายๆ สิ่งประกอบขึ้นมาเป็น Sign"

ในการศึกษาเรื่อง Sign หรือ สัญญะนี้ มีหลักสำคัญที่ว่า "เราจะสามารถตีความหมายจากข้อความ (Text) ได้อย่างไร" โดย โอซุลลิแวน (O'Sullivan) ได้กล่าวว่า Semiology นั้น หมายถึง การศึกษาสัญญะ (Sign) และ รหัส (Codes) โดยมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงให้เห็นถึงลักษณะและการที่สัญญะนั้นได้ถูกนำมาใช้ในสังคม

ลักษณะสำคัญทั้ง 3 ประการของ สัญญะ คือ

1. ต้องมีลักษณะทางกายภาพ
2. ต้องมีความหมายพิเศษบางอย่างนอกเหนือจากตัวมันเอง
3. ต้องถูกนำมาใช้และรับรู้โดยผู้เกี่ยวข้องว่าเป็นสัญญะ

นอกจากนี้ Ferdinand De Saussure ยังได้อธิบายถึงการใช้นิยามของสัญวิทยาว่า เข้ามาอธิบายศาสตร์แห่งสัญลักษณ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบสื่อมวลชน โดยได้แบ่งองค์ประกอบของสัญลักษณ์ เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

1. ตัวให้ความหมาย (Signifier) คือ ภาพ - เสียง
2. ตัวที่ออกมาเป็นสัญญะ หรือ ตัวที่ถูกให้ความหมาย (Signified) คือ แนวคิด (Concept)

ทั้ง 2 สิ่งนี้ ตัวให้ความหมาย (Signifier) ตัวที่ถูกให้ความหมาย (Signified) มีรายละเอียด คือเราเขียนคำว่า "เสือ" ตัวอักษร "เสือ" นั่นคือ ตัวให้ความหมาย (Signifier) แต่สิ่งที่เราต้องการมุ่งให้ความหมายนั้น คือ ตัวเสือจริงๆ นั่น เป็นตัวที่ถูกให้ความหมาย (Signified) และกระบวนการสร้างความหมายเช่นนี้เรียกว่า Signification

อย่างไรก็ตาม De Saussure ได้กล่าวเตือนไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง ทั้ง 2 สิ่ง (Signifier and Signified) นั้น เป็นแต่เพียงความคิด - ความปรารถนา (Arbitracy) เท่านั้น มิใช่เป็นทฤษฎีที่ต้องอย่างแท้จริง

ศิริชัย ศิริเกษ และ กาญจนา แก้วเทพ (2531 : 184-185)

ได้อธิบายถึงแนวคิดเชิงสัญวิทยาว่า

...โดยหลักการแล้ว อะไรก็ตามที่สามารถสร้างประทับความรู้สึกได้ก็สามารถจะเป็นสัญยะได้ และการประทับความรู้สึกที่เกิดจากสัญยะนี้ ก็ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับภาพประทับความรู้สึกที่เกิดจากสิ่งที่เป็นตัวหมาย (หมายความว่า การเห็นด้วยอักษรคำว่า "ม้า" ไม่จำเป็นต้องทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกเช่นเดียวกับการได้เห็นม้าจริง ๆ) จุดนี้จึงเป็นจุดที่มีความสำคัญและทำให้เราต้องให้ความสนใจกับระบบสัญยะทั้งระบบเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความหมาย เรื่องของการถ่ายทอด เรื่องของการแตกตัว (อนุพันธ์ - derive) ทั้งหลายนั้น ล้วนแล้วแต่มีที่มาจากระบบสัญยะและความรู้สึกที่เรามีต่อระบบสัญยะทั้งนั้น การที่บรรดาสัญยะแต่ละตัวเกิดมีความหมายเฉพาะขึ้นได้ ก็เนื่องจากสัญยะแต่ละตัวนั้นมีความผิดแผกแตกต่างกัน และต่างมีตัวเลือกออกไปหลาย ๆ แบบ (โดยที่ความแตกต่างนี้เกิดขึ้นอย่างมีระบบไม่ใช่ความบังเอิญ) การเกิดขึ้นของความหมายทั้งหลาย ล้วนถูกควบคุมจากรหัสทางภาษาศาสตร์หรือรหัสของระบบสัญยะและจากค่านิยม (ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมในทางบวกหรือทางลบก็ตาม) ที่กำหนดมาจากกฎเกณฑ์ของวัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ของระบบสัญยะเอง

วิชาสัญวิทยา ก็คือ วิชาที่นำการสำรวจธรรมชาติของระบบสัญวิทยาในส่วนที่อยู่นอกเหนือไปจากกฎไวยากรณ์ และกฎแห่งความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำในประโยค (วากยสัมพันธ์ - Syntax) ระบบสัญวิทย่นำการควบคุมการสร้าง ความหมายของ "ตัวบท" (Text) ให้เป็นไปอย่างมีความสลับซับซ้อนอย่างแฝงเร้นและต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวัฒนธรรม ความหมายที่กล่าวถึงนี้มีทั้ง 2 ระดับ คือ ระดับความหมายโดยอรรถ (Denotation) และความหมายโดยนัย (Connotative) โดยที่ความหมายโดยนัย หมายถึง กลุ่มของความหมายที่มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันและภาพพจน์ที่ถูกกระตุ้นและแสดงออกโดยการใช้ และการนำเอาสัญวิทยาผสมกันเป็นแบบต่าง ๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุด ก็คือ ในกรณีของนิทานปรัมปรา (Myth) ซึ่งเน้นความคิดที่มีอยู่ในสังคมดั้งเดิม และเป็นเรื่องที่เติมไปด้วยค่านิยม นานาชนิดที่มาจากวัฒนธรรมนั่นเอง

เห็นได้ชัดว่าการศึกษาลือมวชน ก็สามารถนำเอาวิธีการข้างต้นมาใช้ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของลือมวชน ประกอบด้วย "ตัวบท" (Text) จำนวนมากมาย ตัวบทเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมีลักษณะมาจากมาตรฐานเดียวกันเข้าไปเข้ามา และถูกประกอบขึ้นมาตามกฎเกณฑ์ระบบรหัสที่มีแบบฉบับไม่แน่นอนในตัวเอง บ่อยครั้งที่ตัวบทเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมาจากเรื่องราวที่แฝงเร้นอยู่เบื้องหลัง หรือสร้างจากภาพพจน์ที่มีอยู่ในวัฒนธรรมทั้งฝ่ายผู้สร้างและผู้รับตัวบทนั้น การประยุกต์เอาแนวคิดสัญวิทยา มาใช้ในการวิเคราะห์ จะช่วยทำให้การค้นหาความหมายของตัวบท ในลักษณะภาพรวมทั้งหมด โดยไม่แยกที่จะดูเป็นทีละส่วน ซึ่งเป็นการเปิดกว้างหลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นวิธีการที่ดีกว่าการตีความความตามหลักไวยากรณ์ทางภาษา หรือโดยการอาศัยการเปิดพจนานุกรมดูทีละคำ...

การศึกษาลือมวชนตามแนวคิดในเรื่องสัญวิทยานั้น เรามุ่งศึกษาจาก "ตัวบท" ของลือ เพราะ "ตัวบท" เป็นผลผลิตของลือมวชนที่ผ่านกระบวนการอันสลับซับซ้อนมาแล้ว และเป็นพยานหลักฐานที่เราสามารถให้ความกระจ่างเกี่ยวกับ

ตัวผู้ส่งสารได้เป็นอย่างดี

ศิริชัย ศิริกายะ และ กาญจนา แก้วเทพ (2531 : 83 - 84)

อธิบายถึง การนำ "ตัวบท" ของสื่อมวลชนมาศึกษาว่า

...ฐานของตัวทฤษฎี ที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหาอยู่ที่ว่าเนื่องจากกฎต่าง ๆ ของภาษา (หรือลักษณะอื่นใดก็ตามที่ถูกทำขึ้นมาแทน หรือ "การเข้ารหัส") ถูกกำหนดหรือมีข้อจำกัดโดยโครงสร้างภายในของวัฒนธรรมดั้งเดิม (รากเดิมของวัฒนธรรม) ดังนั้นตัวเนื้อหาหรือตัวบทที่เลือกมาศึกษาจึงเป็นการเปิดโอกาสให้นำมาอ่านและตีความได้ ดังนั้นเราจึงสามารถเข้าใจความหมายหากเรารู้กฎเกณฑ์ของภาษาและมีความคุ้นเคยอย่างดีกับวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าแนวทางในการศึกษาเรื่องนี้มีมากมาย แต่เราก็ยังสามารถระบุลักษณะที่สำคัญของทฤษฎีเหล่านั้นได้ คือ ประการแรก ความหมายที่เราตีความออกมาจากตัวเนื้อหาของสื่อมวลชน ไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นเดียวกับความตั้งใจของผู้ส่งสาร หรือเป็นความหมายเดียวกันกับผู้รับสารมีอยู่ แต่ความหมายที่เราตีความนั้น เราถือเป็นความหมายที่ปราศจากอคติเกิดขึ้นมาจากหลักตรรกของระบบสัญลักษณ์ ซึ่งใช้ในการ "เข้ารหัส" ประการที่สอง แนวการศึกษาไม่ได้เน้นเฉพาะความหมาย ที่ปรากฏในระดับพื้นผิว หรือความหมายตามตัวหนังสือของเนื้อหาสื่อมวลชนเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจต่อความหมายที่แอบแฝง หรือความหมายเชิงนัย ซึ่งผู้สร้างสารอาจจะตั้งใจ หรือ ไม่ตั้งใจให้เกิดความหมายดังกล่าวก็ตาม ประการที่สาม แนวทางการศึกษานี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการวิเคราะห์ภาษาเขียนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงรูปภาพ เสียง ท่าทาง หรือเครื่องมือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อความหมายด้วย

โรแลนด์ บาร์ทส์ (Roland Barthes) ได้แบ่งการวิเคราะห์ความหมายแฝงให้การติดต่อสื่อสาร เป็น 2 ประเภท คือ

1. การตีความหมายตรง (Denotation)
2. การตีความหมายโดยนัยแฝง (Connotation)

1. การตีความหมายตรง (Denotation) เป็นการตีความหมายโดยมีลักษณะเป็นสากล กล่าวคือ จะมีความหมายเดียวกันสำหรับทุกคน มีลักษณะเป็นสภาวะวิสัย (Objectivity) คือ ไม่มีการประเมินคุณค่า ก่อนที่จะอ้างอิงขึ้นมา เช่น เมื่อเราพูดถึงหัวใจ หรือ แก้วตา ก็จะมีความหมายเป็นสากลว่าเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งในร่างกายคนเรา แต่เมื่อเป็นการตีความในขั้นต่อไป ก็จะทำให้ความหมายแฝงที่ต่อจากการตีความหมายตรงไปอีกขั้นหนึ่ง

2. การตีความหมายโดยนัยแฝง (Connotation) ขั้นนี้เป็นการตีความหมายเมื่อสัญลักษณ์กระทบความรู้สึกผู้ฟังหรือผู้ใช้สาร โดยเป็นการตีความที่มีลักษณะ อัตตวิสัย (Subjectivity) กล่าวคือ คำว่า หัวใจ หรือ แก้วตา นั้นอาจมีความหมายแฝงที่ หมายถึง บุคคลอันเป็นที่รักหรือของที่รักที่สุด

Barthes จึงกล่าวว่า ความหมายแฝงนี้จะเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ อารมณ์ และความรู้สึก รวมทั้งค่านิยมทางวัฒนธรรมของผู้สร้างสัญลักษณ์ในความคิดเห็นของ Barthes นั้น ความรู้สึกหรือค่านิยมของผู้สร้างนั้น มักจะมีทัศนคติแฝงอยู่ด้วย อันเป็นวิถีทางในด้านวัฒนธรรมการคิดของมนุษย์ ซึ่งจะแสดงถึงความเชื่อบางประการ

นอกจากนี้ Barthes ยังกล่าวถึงรายละเอียดของการตีความหมายขั้นที่ 2 นี้ว่า เราสามารถตีความหมายผ่านทาง

ความเชื่อดั้งเดิม (Myth) ความเชื่อดั้งเดิมนั้นเปรียบเหมือนลูกโซ่ที่คล้องความคิด เช่น เราเชื่อกันว่าผู้หญิงไทยเป็นตัวแทนของความอ่อนโยน นุ่มนวล

และบอบบาง ความเชื่อเช่นนี้เป็นวิถีคิดทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง เป็นความคิดรวบยอดในลัทธิ นั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ความเชื่อดั้งเดิมนี้มีลักษณะเป็น พลวัต (Dynamism) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อสนองความต้องการและ ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

สัญลักษณ์ (Symbols) Barthes เรียกว่า Symbolic หรือการใช้วัตถุเป็นสัญลักษณ์เมื่อแสดงถึงความหมายแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น กระจปรงของผู้หญิงได้ถูกใช้เป็นการแสดงถึงความอ่อนแอ ชี้อลาด เมื่อมีผู้ชายถูกกล่าวหาว่าให้ผู้หญิง กระจปรงผู้หญิง ก็จะแสดงว่า ผู้ชายคนนั้นมีความอ่อนแอ ไม่สมเป็นลูกผู้ชาย เป็นต้น

อุปมา (Metaphor) และอุปมัย (Simile) แสดงความสัมพันธ์ของ สิ่งสองสิ่ง โดยใช้นัยยะเปรียบเทียบ (Analogy) เช่น อุปสรรค คือ พายุฝน หรือ หัวใจเหมือนเพชร

นอกจากนี้ John Fiske (1982) ยังได้กล่าวถึง สภาวะของ Sign 3 ประการ อันได้แก่

1. ภาพที่มองเห็น (Iconic) คือ สัญลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นภาพหรือวัตถุที่มองเห็นได้ชัดเจน
2. ตัวชี้ (Index) คือ สัญลักษณ์ที่เป็นตัวชี้ให้เห็นอีกสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างเช่น เครื่องหมายแสดงตำแหน่ง ยศ เป็นต้น
3. สัญลักษณ์ (Symbol) คือ สัญลักษณ์ที่ทุกคนเห็นพร้อมกันว่า เข้าใจ เหมือน ๆ กันว่าเป็นสิ่งนั้น ๆ

ในการนำเอาแนวคิดด้านสัญลักษณ์วิทยาเข้ามาช่วยในการศึกษาคำนี้ ผู้วิจัยจะใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเนื้อหาของบทเพลง และการสร้างภาพ

ความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ว่า มีการใช้การสื่อสารสัญลักษณ์ในการให้ความหมายอย่างไร เพื่อสร้างภาพความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ให้ปรากฏ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านสื่อเสียงเพลงกับผู้หญิงนั้นได้มีการศึกษาและวิจัยในหลายแง่มุมต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศึกษาวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสื่อเสียงเพลงและผู้หญิง

เมื่อพิจารณาแล้วงานวิจัยของต่างประเทศส่วนใหญ่ จะตั้งอยู่บนลักษณะพื้นฐานร่วมกันอย่างหนึ่งคือ ผู้วิจัยต่างประเทศต่างก็เห็นว่า ในบรรดาสื่อทั้งหมด เพลงสมัยนิยม หรือ Popular Songs นี้ นับเป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลต่อการรับรู้ (perception) การสร้างความเป็นจริงทางสังคม (social construction of reality) ตลอดจน มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรม บุคลิกภาพ และเกณฑ์ตัดสินทางสังคม (Behaviour personality and social judgment characteristics) ของมนุษย์ ทั้งนี้ด้วยความมีลักษณะสื่อที่เป็นสากล สามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้ง่าย และเกือบทุกชนชั้น ทำให้ "ตัวสาร" ที่ส่งออกไปนั้นถูกทำให้รับรู้ได้ทั่วถึงและมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของ "ผู้รับสาร"

ในที่นี้ผู้วิจัยจะเสนอตัวอย่างงานวิจัยของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสื่อเสียงเพลง โดยจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. งานวิจัยที่ศึกษาด้านผู้รับสาร
2. งานวิจัยที่ศึกษาด้านตัวสาร

1. งานวิจัยที่ศึกษาด้านผู้รับสาร

Kalof, Linda (1990) ได้ทำการศึกษาถึงความคิดเห็นของกลุ่มวัยรุ่นที่มีต่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงและการแสดงออกทางเพศที่ปรากฏในเพลง และมีลิวีดีโอ โดยมีสมมติฐานว่าความคิดดังกล่าวมีผลมาจากการสร้างความเป็นจริงทางสังคมผ่านทางเนื้อหาของสื่อเสียงเพลง Kalof ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของวัยรุ่นจำนวน 80 คน ที่ได้ชมมิวสิกวิดีโอของ ไมเคิล แจ็คสัน ผลการสำรวจพบว่าคนส่วนใหญ่คิดว่าภาพที่ปรากฏในมิวสิกวิดีโอ นั้น ส่วนใหญ่จะเสนอรูปแบบของผู้หญิงที่มีลักษณะดึงดูดทางเพศและยังมีการสร้างภาพให้ผู้หญิงนั้นม้อ่านาจเห็นผู้ชายควบคุมฝ่ายชายได้ แต่ในทางตรงกันข้ามภาพของผู้ชายจะเป็นภาพที่อ่อนแอและไร้อำนาจ

Brunner, Diane (1995) ได้ทำการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความรุนแรง (violence) ที่กระทำต่อผู้หญิง ในบทเพลงสมัยนิยม โดยทำการเลือกสำรวจกลุ่มนักศึกษาหญิงในมหาวิทยาลัย ในระหว่างชั้นเรียน Brunner ได้ให้ฟังเนื้อหาของเพลงที่คัดเลือกมา และได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้อภิปรายผลภายหลังชั้นเรียน ปรากฏว่านักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ (inevitable) และยอมรับว่าความรุนแรงนั้นเป็นไปตามธรรมชาติ (natural) โดยไม่ได้ตระหนักว่าสื่อเสียงเพลงเป็นเพียงสิ่งสมมติที่ถูกสร้างขึ้นมา ผลการวิจัยสรุปว่า เพลงสมัยนิยมมีส่วนในการรับรู้และสร้างความคิดทัศนคติที่มีต่อสังคมรอบๆตัว

Hansen, Christine (1991) ได้ทำการศึกษาถึงความแตกต่างในการสร้างภาพความเป็นจริงทางสังคมและการกำหนดพฤติกรรมของตนเอง โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มคนที่นิยมฟังเพลงแนวเฮฟวี เมทัล (Heavy Metal) และ แนวพังค์ (Punk) จากการออกแบบสอบถามนักศึกษาปริญญาตรี จำนวน ชาย 30 คน หญิง 66 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนที่นิยมเพลงเฮฟวี เมทัล จะมีลักษณะ

ของความเป็นผู้มีอำนาจ (Machiavellianism) มีปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหา ยาเสพติด มีปัญหาทางเพศ และมีลักษณะพฤติกรรมเข้าข่ายผู้ต่อต้านสังคม (antisocial) ในขณะที่กลุ่มคนที่นิยมเพลงแนวฟังก์ จะมีลักษณะของพวกที่ต่อต้านกฎหมาย และมักจะมีพฤติกรรมด้านการก่ออาชญากรรม

2. งานวิจัยด้านตัวสาร

Bradly, Barbara (1992) ได้ทำการศึกษาถึงนักร้องหญิงผู้มีชื่อเสียง ชาวอเมริกัน คือ มาดอนน่า (Madonna) ในฐานะที่เป็นผู้นำภาพลักษณ์ใหม่ของผู้หญิง ออกแสดงในสื่อเสียงเพลง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถึงเพลง Material Girl ทั้งเนื้อร้องทำนองรวมถึงมิวสิกวิดีโอ นอกจากนี้ยังศึกษาถึงความเป็นมาดอนน่า ในฐานะนักร้องนำหญิง และความสัมพันธ์ที่เธอแสดงออกต่อนักร้อง คอรัสฝ่ายชาย โดยผู้วิจัยสรุปว่า มาดอนน่าเป็นตัวแทนผู้หญิงรุ่นใหม่ในปี 1980 โดยมีการแสดง ออกต่างๆ ที่เหนือกว่าฝ่ายชาย

McClary, Susan (1990) ได้ทำการศึกษาถึงภาพลักษณ์นักร้องหญิง คือ มาดอนน่า (Madonna) ในฐานะที่เป็นผู้หญิงรุ่นใหม่ และยังสร้างค่านิยมใหม่ ให้กับวัยรุ่นโดยสื่อเสียงเพลง ผู้วิจัยได้กล่าวถึง ทั้งเนื้อร้อง ทำนองรวมถึงภาพ จากมิวสิกวิดีโอ ที่แสดงลักษณะความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ ในแง่ความเป็นวัตถุนิยม (materialism) มักจะแสดงถึงความพึงพอใจของผู้หญิง การดิ้นรนต่อสู้เพื่อเอาตัว รอด ภาพของมาดอนน่า จะปรากฏในฐานะของผู้หญิงที่มีความเก่งกาจ กล้าหาญ มี อำนาจเหนือฝ่ายชาย อันเป็นสัญลักษณ์รุ่นใหม่ของผู้หญิงในสังคมตะวันตก

Ruben, Oliven (1988) ได้ทำการวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ชายและหญิงในเพลงสมัยนิยมของประเทศบราซิล ผู้วิจัยได้เสนอความคิดที่ว่า ใน สังคมและสื่ออื่น ๆ นั้น ผู้ชายพยายามจะเสนอภาพของตัวเองอันแสดงถึงอำนาจและ

ความเป็นต่อเพศตรงข้าม แต่ในทางตรงกันข้าม ในสื่อเพลงสมัยนิยม ผู้ชายมักจะแสดงความอ่อนแอ พ่ายแพ้ ความปวดร้าว และต่ำต้อย กว่าฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นฝ่ายควบคุมบงการให้ผู้ชายทำในสิ่งที่ตนต้องการ ผู้วิจัยได้เลือกวิเคราะห์เพลง Samba ในช่วงปี 1930 1940 และ 1950 เนื่องจากเป็นยุคที่ประเทศบราซิล กำลังเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของเพลงจะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย เกี่ยวกับการถูกทอดทิ้ง การทรยศ และการแก้แค้น ต่อคนที่ตนเคยรัก และเนื้อหาของเพลงดังกล่าว มักจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ในชีวิต เช่น งานที่ทำ รายได้ และความพึงพอใจของแต่ละฝ่าย

Cooper, Virginia (1985) ได้ทำการศึกษาดังกล่าวถึงภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเพลงจำนวน 1,164 เพลง ผลการวิจัยพบว่าผู้หญิงมักจะถูกเปรียบเปรยเป็นปีศาจ ความชั่วร้าย, เป็นสิ่งของ เป็นแม่ วัตถุทางเพศ ความอ่อนโยน เด็ก ความสวยงามในชีวิต และเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ

Gallagher, Margaret (1992) ได้ศึกษาถึงจินตภาพของผู้หญิงที่สะท้อนออกมาจากสื่อมวลชน (The Image Reflected by Mass Media) โดยศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ในแถบเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ จีน และฟิลิปปินส์ พบว่าพฤติกรรมของสื่อที่มีต่อผู้หญิงนั้นแคบมาก และมีอคติอย่างที่สุด ภาพของผู้หญิงและปัญหาของเธอมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่า ส่วนเนื้อหาของสื่อที่ให้ความบันเทิงก็จะเสนอผู้หญิงในลักษณะที่เฉื่อยชา ไม่มีอิสระ มีภาระนอกบ้านเพียงเล็กน้อย หรืออย่างในโฆษณาที่เช่นกันผู้หญิงถูกจำกัดให้อยู่ได้อ่านาจอของผู้ชาย อย่างไรก็ตาม เขาได้พบว่า กลุ่มหนังสือเพื่อสตรี (Feminist Press) และกลุ่มผู้เขียนหน้าสตรีนี้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างมาก

สำหรับในงานวิจัยของไทยนั้น การศึกษาและวิเคราะห์ด้านผู้หญิงจากบทเพลงได้มีการทำการศึกษาไว้ 3 เรื่อง ดังนี้

เมตตา กฤตวิทย์ และ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2532) ได้ทำการศึกษา "ภาพรวมของผู้หญิงไทยในเพลง" เป็นการศึกษาคำร้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์แก่นของแต่ละเพลง การสะท้อนภาพสังคมและภาพรวมที่ปรากฏในเพลง จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ภาพของผู้หญิงในเพลงเก่าจะยึดติดกับค่านิยมเดิม ๆ คือ เป็นฝ่ายรับสงวนท่าทีในเรื่องความรัก เมื่อแต่งงานแล้วต้องยึดมั่นในสามี เป้าหมายในชีวิตของผู้หญิงก็คือ การมีความรัก มีผู้ชายมาปกป้อง และได้แต่งงานสมหวังในที่สุด ส่วนบทเพลงปัจจุบันนั้น พบว่า ในเพลงลูกกรุงนั้นบุคลิกลักษณะของผู้หญิงนั้น เปลี่ยนไปในหลายลักษณะมากขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากกว่าหญิงสมัยเก่า

สุภา อังกระวรรณท์ (2527) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาความหมายแฝงของคำว่า "ผู้หญิง" จากความเปรียบในบทเพลงไทยสากล โดยทำการศึกษาจากเพลงลูกทุ่ง และเพลงลูกกรุง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 - 2525 ผลการวิจัยพบว่าความหมายแฝงที่กล่าวถึงผู้หญิงนั้นจะเน้นหนักในด้านลบมากกว่า เช่น เป็นสิ่งที่ต้องพึงพิงสิ่งอื่น เป็นสิ่งของที่มีอายุชั่วคราว หรือสิ่งที่ไร้ค่า

จินตนา ดำรงเลิศ (2531) ฐานะสตรีในเพลงลูกทุ่ง ซึ่งได้รวบรวมเพลงลูกทุ่งตั้งแต่ปีหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จนกระทั่งถึง ปี พ.ศ.2525 มาวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงที่สะท้อนค่านิยมในด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ผู้ชายสนใจก็คือความสาวและสวยของผู้หญิงพรหมจารีก็ยังคงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในสายตาผู้ชาย แต่ก็มีผู้ชายบางกลุ่มที่ไม่สนใจกับการที่หญิงผ่านชายอื่นมาก่อน กระนั้นอย่างไรก็ตาม ผู้หญิงที่ดีก็ต้องมีคุณสมบัติของการเป็นภรรยาที่ดี เป็นแม่บ้านแม่เรือน ในทางตรงกันข้าม การที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคนยังคงเป็นที่ยอมรับและยกย่อง ผลจากการ

สำรวจ 55% ของผู้ชายต้องการภรรยาที่ไม่ซีทิงและนี่ก็เป็นหนึ่งในคุณสมบัติของภรรยาที่ดี (กาญจนา แก้วเทพ และวิลาสินี พิพิชกุล 2539 : 114)

ในด้านสื่ออื่น ๆ นั้น ก็ได้มีการทำการศึกษาในด้านที่มีอิทธิพลหรือนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้หญิง เช่น รายการโทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์ ได้แก่

ปัญญา รักแตงาม (2538) ได้ทำการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์สำหรับผู้หญิง ในปี 2537 จำนวน 6 รายการ พบว่ารายการต่างๆได้นำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนบทบาทของผู้หญิงในภาพลักษณ์ผสมมากกว่าผู้หญิงในภาพลักษณ์เดิมและภาพลักษณ์ใหม่ พร้อมกับนำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงที่เป็นชนชั้นกลางมากกว่าชนชั้นอื่น ทั้งยังนำเสนอเนื้อหาการพัฒนาผู้หญิงในระดับโลกภายนอกมากที่สุด ตามด้วยการพัฒนาตนเอง และ ครอบครัว ตามลำดับ

ชนัญชี กาญจนอุไร (2538) ได้ทำการศึกษาภาพลักษณ์ของผู้หญิงในหนังสือพิมพ์รายวัน ระหว่างปี 2528-2537 เพื่อศึกษาทิศทางในการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้หญิงในประเด็นต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า มีการนำเสนอผู้หญิงกับความงามมากที่สุด โดยมีการเสนอเป็นลักษณะของข่าวที่เป็นภาพส่วนใหญ่ และค่อนข้างเป็นทิศทางที่เป็นกลาง บทบาทของผู้หญิงยุคใหม่กับความมีลักษณะที่เป็นสาธารณะ (public) ที่เปิดกว้างมากขึ้น เช่นลักษณะของผู้นำ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็พบว่าในเนื้อหาข่าว ผู้หญิงยังคงมีลักษณะของผู้ถูกระทำ (passive) อยู่

จะเห็นได้ว่าการวิจัยของไทยเกี่ยวกับเรื่องเพลงนั้น ทำการวิเคราะห์เฉพาะด้านที่เป็นเนื้อหาของเพลงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันที่สื่อเสียงเพลงได้ให้ความสำคัญกับ "ภาพ" มากเท่ากับหรืออาจจะมากกว่า "เสียงร้องและเนื้อหาของเพลง" ในการศึกษาวิจัยเรื่องเพลงกับผู้หญิง จึงควรจะต้องมีการศึกษาถึงภาพที่ปรากฏออกไป รวมถึงเนื้อหาของเพลงที่แสดง ความคิด ค่านิยม และทัศนคติของผู้หญิง รวมไปถึง

กระบวนการผลิต เพื่อที่จะทำให้เราทราบว่าภาพและลักษณะความคิดต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นหรือเป็นกระจกสะท้อนลักษณะความเป็นผู้หญิงในปัจจุบัน

โดยในงานวิจัยเรื่อง " การสร้างภาพความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ผ่านบทเพลงไทยสมัยนิยม ระหว่างปี 2527-2539 " จะนำเอาแนวคิดทั้ง 4 ประการ ได้แก่ แนวคิดเรื่องลักษณะความเป็นผู้หญิงของ ซีมอน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) แนวคิดเรื่องการสร้างภาพความเป็นผู้หญิงผ่านสื่อ แนวคิดด้านความเป็นสมัยใหม่ (Modernity) และแนวคิดเชิงสัญวิทยา (Semiology) มาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งได้อาศัยแนวทางของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยของต่างประเทศ หรือของไทยเอง ที่ได้ทำการศึกษา ด้านเพลงกับผู้หญิง หรือด้านผู้หญิงกับสื่อต่างๆ มาใช้ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ความชัดเจน ถูกต้องและสมบูรณ์